

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
İSLÂM İLİMLERİ ENSTİTÜSÜ YAYINLARI – SAYI : 2

İSLÂM İLİMLERİ ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

II

Müdür

Prof. Dr. Neşet ÇAĞATAY

ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU

Müdür

Prof. Dr. Neşet ÇAĞATAY

Genel Sekreter

Prof. Dr. İbrahim Agâh ÇUBUKÇU

Üyeler

Prof. Dr. Mehmet TAPLAMACIOĞLU

Prof. Dr. Hüseyin ATAY

Doç. Dr. Mehmet HATİBOĞLU

D U A

Dr. Beyza BİLGİN

Derlemiş olduğum iki dua örneğini anmakla yazıma başlamak istiyorum. Bunlardan biri başkentin varlıklı bir çevresinden bir hanıma, diğeri de Sivas'ın uzak köylerinden hiç tahsil görmemiş bir hatuna aittir. Birinci hanımın bir üzüntüsü vardı, 14 daireli apartmanlarını bankaya ipotek ettirerek samimi bir arkadaşlarına borç vermişlerdi. Bu arkadaş iki yıldır borcunu vaktinde ödemiyor, bankadan bunlara, borçlarını şu tarihe kadar ödemezlerse apartmanlarının satışa çıkarılacağını bildiren yazılar geliyordu. İşte binbir sıkıntı ile yükseltmiş oldukları apartmanları yine tehlikeyeydi, günler de gittikçe azalıyor, bildirilen tarihe yaklaşıyordu. Karı koca çok üzülüyorlardı, uykuları, iştahları kaçmış, huzurları kalmamıştı. Hanımın değişik endişeleri de vardı. Meselâ artık kızını kolejde okutamıyabilirdi. Üzüntüsünü anlattığı bir komşu kendisine bir yazılı dua vermişti. Bu duayı sabahleyin, gün ışımadan önce kılacağı iki rekât namazdan sonra okuyacak, dilekte bulunacak, ayrıca bu duadan 7 ayrı nüsha yazıp 7 kişiye dağıtacak, evde hiç kalmamalı, çabucak dağıtılmalıydı. Hanım bu usulü uygun bulmuştu, benden kendisine namaz kılmayı öğretmemi istedi. Memnuniyetle, dedim. Duayı merak etmişim, görmek istedim, getirdi. Yarım dosya kâğıdına daktilo ile yazılmıştı. Besmele ve Allah kelimelerinden başka, bir anlam taşıyan hiçbir kelimesi yoktu. Ne arapça ne de türkçe olduğu belli oluyordu. Besbelli tekrar tekrar yazılma sırasında bu hale gelmişti. Altında da şöyle bir ilâve vardı. (O kısmı tamamen türkçe olduğundan bozulmamıştı, anlaşılıyordu): "Bu dua 982 yılında bulunmuştur. Bir okurun eline geçmiş, yedi haneye vermiş, zengin olmuş, Bir yolcunun eline geçmiş, duayı yakmış, 7 gün içinde evi yanmış. Bir genç kızın eline geçmiş, 7 kişiye vermiş, muradı olmuş. Siz de 7 kapıya verin, muradınız olur inşallah, Elinizde dua kalmasın, 7 gün içinde dağılacak."

Bu iş içime sinmemişti, birdenbire hanımın moralini yıkmak da istemiyordum. Duadan bir örnek yazıp yanına aldım, bunun aslını araştıracağımı, kendisine bilgi vereceğimi söyledim. Aman çabuk olun, dedi, korkuyordu çünkü, duanın çarpmasından. İyi arapça bilen, camilerde görevde bulunmuş

arkadaşlara sordum. Gerçektende dua artık dua olma niteliğini yitirmişti. Anlamsız kelimeler dizisinden ibaretti. Fakat bu hanıma bir yol göstermemiz de gerekiyordu. İnsan hangi yönde ararsa, Allahı o yönde bulacağını Kuran-ı Kerim vadetmiyor muydu. Kuran'ı Kerimin 2. Suresi olan Bakara suresinin tamamen dua niteliğinde olan son iki ayeti ile Araf Suresinin Adem'le Havva'nın Tanrı tarafından cezalandırıldıkları zaman okumuş oldukları duayı ihtiva eden 23. ayetini, Türkçe tercümeden bulup kendisine gösterdim. Bir de Peygamberimiz Hz. Muhammed'e (A.S.) yakarıшта bulunmasını, çünkü onun Allah'ın sevgili kulu ve elçisi olduğunu hatırlattım. Namazı da öğrendi. Çok fazla dua bilmiyordu. Fakat şimdilik, bildiği üç tanesi yeterliydi, kim Allah'ın huzuruna çıkmış da, noksan bilgiden ötürü geri çevrilmişti?. İslâm geleneğinde böyle bir tevatür dahi yoktur. Hanım sabahleyin gün ışımazdan önce namazı kılacak, bu duaları okuyacak, Rabbine sığınacak, Hz. Peygamber'den de şefaahat dileyecekti. Akıllı bir hanımdı, bunları kabul etti ve yaptı. Huzur içinde olduğunu, namaz kılmanın meğer ne güzel bir şey olduğunu söylüyordu.

İkinci duaya gelince: Hatun'un 6. çocuğu henüz beşikteydi. Çocukları hep sağlam çıkmışlardı, öleni yoktu. Fakat bu bebeye ne olmuştu? 3 gündür ne meme alıyor ne uyuyor, gece gündüz bağıyordu. Doktor çok uzaktaydı, zaten böyle durumlarda düşünülmezdi de. Yerini tutacak tedbirler de fayda vermemişti. Beşiğin başındaydı, uykusuz, kolları düşmüş, gönlü kararmış, ümitsiz. Dördüncü geceydi. Henüz sabahın ışıkları belirmemişti. Kızını uyanırdı. Hele şu bebenin başında biraz dur, dedi. Karar vermişti, halini Rabbine arzedecekti artık, haşka çaresi yoktu. Kapının önüne çıktı, heryer kapkaranlıktı, ağlayarak yere kapandı "Allahım! dedi, bu bebeyi bana sen verdin, eğer geri alacaksan ben onu sana geri vereyim, ama bana bırakacaksan, bağışla! Artık takatim kalmadı, yeter gayri!" Sonra içi ferahlamış gibi oldu, içeri girdi, kızını yatırdı. Beşiğin başına oturdu, iki eliyle iki başından kavradı, sallamaya devam etti. Kendinden geçmiş olmalı, birisi kendisini omuzlarından yakalamış sarsıyordu, "ne şikâyet ediyorsun Hatun, sabret, oğlun artık iyileşti!" diyordu. Korku ile bağırarak uyandı. Çocuklar da sıçrayıp kalktılar. Bebe mışıl mışıl uyuyordu. Çocukları yatırdı, kendisi de yattı. O uykudan bebe 3 gün uyanmadı. Ne ağladı, ne emdi. Arada sırada altından toprağı alıyor, yeniden kuru, ılık toprak koyuyordu. Gelen giden, çocuğun öldüğünü, ona bakıtmasını salık veriyordu. Fakat Hatun çocuğa kimseyi dokundurtmuyordu. "Ben biliyorum, o iyi!" diyor, kimseye de birşey anlatmıyordu. 3 gün sonra bebe gözünü açmıştı, iyiydi, acıkmıştı. Fakat Hatun'un sütü kesilmişti. Dünürü ona söz verdi, hergün kendisine taze süt verecekti. İşte Hatun ilk defa çocuğunu emzikli şişe ile beslemişti. Bu çocuk ölmüşte dirilmişti. Allah'ın hediyesiydi. Anlatırken gözleri yaşarıyordu.

Yıllar önce Alexis Carrel'in "Dua" isimli küçük kitabında şu cümleyi okuyarak altını çizmiştim: "Basit ve sade insanlar, Allah'ı güneşin sıcaklığı veya bir çiçeğin kokusu kadar tabii olarak hissederler. Fakat sevmesini bile- ne bu kadar yakın olan Allah, aklı ile anlamak istiyene de o kadar uzaktır, gizlidir".

Burada birbiriyle yakınlığı olmayan iki ayrı çevreden iki ayrı kişinin duaları sözkonusudur. Birincisi herşeyin doğrusunun okumakla öğrenileceği kanısına varmış, tahsili ön plânda tutan, onun dışındaki konuları şüpheyle karşılayan bir çevre, ikincisi ne camide, ne okulda öğrenim görmüş, anadan atadan edindiğine inanıp güvenmiş, şüpheye pek yer vermeyen bir çevre. Çaresiz anlarda kişi, hangi çevreden olursa olsun, matematik bir sonuç beklemese de, bazı yönelişlerde bulunuyor. Belki, diyor; bunca bilinmedik işler, çözülmelik muammâlar yok mu? Belki benim bilmediğim bazı güçler de vardır, bana yardımcı olur.

İşte böyle anlarda bazı kişiler var ki, gönlünün kılavuzluğunda, tam bir inançla, kendisini yaratana yönelebiliyor. Aracıya ihtiyaç duymuyor, başka bir dil kullanmaya da ihtiyaç duymuyor. Kendisini yaratanın konuştuğu dili anlayacağından kuşkusu olmuyor. Fakat az veya çok okumuş yazmış, bilgiyi tanımış kişi var ya, o bununla yetinmiyor, ille de bir yola yönetime bağlamak istiyor işi. Kendi gönlü yetmiyor, bir bilene danışmak istiyor. Ve o bilenin öğrettiğini, kendi hissettiğinden üstün tutuyor. Belki de yanlıyoruz; bilgi ile iş göre göre hislerini kullanmasını unutuyor kişi. Bir gün ona muhtaç olunca da yine bilgiye başvuruyor.

Şu halde ne yapmalıyız? Herşeyi bilgiden, öğrenmeden, okuldan bekleyenlere, öğrenimi tam vermeliyiz. Kişi sadece zekâsını kullanmayı, işlemeyi, yöneltmeyi değil, hislerini kullanmayı da öğrenmelidir.

Dua etmeyi kişi nerede öğrenir? Şüphesiz önce ailesinin yanında. Fakat ben ailede bunun öğrenilmekte olduğunu pek göremiyorum. İncelemelerimde, çoğunlukla dindar çevrelerde, çocuklara, anlamadıkları kelime dizileri ezberlettirerek dua ettirildiğini görüyorum. Büyüklerin teşviki ve baskısı ile bunları ezberleyip tekrarlayan çocuk, ilerde bunlardan ne derece faydalanacaktır acaba?

"Modern" diye niteliyeceğimiz çevrelerin çocuklarının ise, afiyet olsun!, yarasm!, iyi geceler!, baybay! ile yetinmekte olduklarını görüyorum.

Okula gittiklerinde ne oluyor? Gerçi din bilgisi okuyorlar, birtakım bilgileri öğreniyorlar. Fakat bu bilgileri de genellikle aklı, zekâyı, hafızayı geliştirecek biçimde vermiye çalışıyoruz. Halbuki bu dersin, diğer derslerin bıraktığı boşluğu tamamlaması, ahlâk, güzellik, iman gibi zekâyâ ait olmayan

işleyişlerin de toplumun yapıcı unsurlarından olduğunu, modern insanın ruhen ve manen de gelişmesinin gerekliliğini gence anlatılması beklenmektedir. İlim, bilgi çok şeydir, fakat herşey değildir. Bilginin ötesi, bilgiye kavuşturulmak üzere inanmış âlimleri beklemekte değildir?

Geçen yıl orta ve lise sınıflarında öğrencilerle yaptığım sohbetlerde, onlara dua edip etmediklerini sormuştum. Kendileri de pek bilmiyorlardı. İmtihan sabahları büyükanneleri bir princin üzerine dualar okuyarak kendilerine yutturuyordu. Veya muşamba ile kaplanmış küçük bir Kuran-ı Kerim ceplerine yerleştiriliyor, onlar da imtihan kapısında, içeri girmezden önce bunu öpüyorlardı. İçeri girdikten sonra da, birbirleri için, kapıya iğne batırıyorlardı. Bazıları dedelerinin ruhu için "fatiha" okuyordu. Öğrenmiş olduğu kısa sureleri, yatmadan önce dua olarak okuyanlar da vardı. Bazı evlerde de Pazartesi, Perşembe günleri, ölüleri anmak için Kuran-ı Kerim'den bölümler okunuyordu. Fakat bu sadece Kuran-ı Kerim'i arapçasından okumasını bilen birisinin bulunduğu evlerde oluyordu. Sohbetimize katılan bir astronomi öğretmeni de dedesinden bahsetmişti. Nefesi çok kuvvetliymiş, "yarım baş ağrısı"na okumuş. Bu sırada hasta, parmağını ağrıyan yere koyar, dede ise dualar okuyarak bir tahtaya çivi çakarmış. Dede Atatürk'e de çok bağlı imiş.

Bunlar yeterlimidir acaba? Bu kişilerin de bulunmadığı, ya da yavaş yavaş yaşamdan çekildiği yuvalarda durum nasıl olacaktır? Dinin amacı, her inanan kişiye, doğrudan doğruya, kendisini yaratana yönelmeyi, O'nun kanunlarına (evrenin kanunları anlamında) uyarak yaşamayı, çaresizlik anlarında da ancak O'na sığınmayı öğretmek değildir?

Müslümanlıkta dua etmek çok kolaydır. Allah'a yönelerek, kalbini O'na bağlamak yeter. Artık ne söylenirse söylensin, samimiyetle, sevgi ile söyledikçe duadır. Bazen dua sözsüz de olur, işle, hareketle olur. Yapılan iş, hareket, O'nun rızasına uygunsu duadır. Dua bir yükselişin, yücelişin ifadesidir şüphesiz. Çünkü hiçkimse, kendi gayretiyle kolayca elde edebileceği bir iş için, dua etmez. Dua, günlük yaşamın üzerinde bir olaydır. Ayrıca dua edebilen insan, güçlü insandır. Yapabileceği herşeyi yapmış, çalışmış, çabalamış, yapılamıyanı, yardım gereken yanı bulmuş, Engüçlü'ye yönelmiştir.

Şu halde biz, ailenin artık yapamadığı işi, yani Hatun'un dua biçimini, Anaokullarından başlayarak yavrularımıza öğreteceğiz. Onlara zekâlarından başka hislerini de kullanmayı öğreteceğiz ki, kabiliyetlerinden birini yüzüstü bırakmış olmayalım.